

Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan “Değer Artış Kazançları”nın Belirlenmesinde Yabancı Kaynak Giderleri

Azmi DEMİRCİ

Gelirler Genel Müdürlüğü

Daire Başkanı

Esas olarak Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu’nda düzenlenmiş olan hisse senetlerinin vergisel boyutu, sağladıkları gelir ve kazançların vergilendirilmesi ve bu vergilendirmenin nasıl yapılacağı noktasında ortaya çıkmaktadır. Sahibine kardan pay alma (temettü) hakkı sağladığı gibi, menkul kıymet borsalarında veya borsa dışında alımsatımından da gelir veya kazanç sağlayabilecek hisse senetlerinin vergilendirme rejimi, elden edilen gelir ve kazancın mahiyeti ve elde edenlerin hukuki kimlikleri esas alınarak, vergi sistemimizde farklı esaslara bağlanmıştır.

Yazımızda, hisse senetlerinin sağladığı kar paylarının vergilendirilmesine değinilmeden; öncelikle hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan gelir ve kazançların vergilendirilmesine ilişkin düzenlemelere kısaca yer verildikten sonra; esas olarak gerçek kişilerin sahip oldukları hisse senetlerinin alımsatımından elde edilen “değer artış kazançları”nın belirlenmesinde, kullanılan yabancı kaynakların giderlerinin, maliyet ve/veya gider olarak dikkate alınıp alınamayacağı tartışılacaktır.

1-HİSSE SENETLERİNİN ELDEN ÇIKARILMASINDAN SALANAN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ:

1.1. Gerçek Kişilerin Sahip Oldukları Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi ve 232 Seri No.lu Tebliğ ile Yapılan Düzenlemeler :

1999-2002 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere, 4444 sayılı Kanun ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’na eklenen Geçici 56 ncı maddenin (D) fıkrasının 1 numaralı bendinde “İvazsız olarak iktisap edilenler hariç olmak üzere; hisse senetlerinin iktisap tarihinden başlayarak üç ay içinde veya iktisaptan evvel elden çıkartılmasından sağlanan kazançlar ile diğer menkul kıymetlerin (menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgeleri hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar” ın değer artışı kazancı olarak vergiye tabi olacağı hükme bağlanmış; fıkranın birinci paragrafında “Yukarıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan değer artışı kazançlarının her birinin 3.500.000.000 lirayı aşan kısmı vergiye tabidir.” denilmiştir.

Aynı maddenin (F) fıkrasında; “Değer artışında safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur. Hasılatın ayın ve menfaat olarak sağlanan kısmının tutarı Vergi Usul Kanunu’nun değerlendirme ile ilgili hükümlerine göre tayin ve tespit olunur.” hükmüne yer verilmiştir.

Ayrıca, anılan maddenin (F) fıkrasının yedinci paragrafında “Mal ve hakların elden çıkarılmasında iktisap bedeli, elden çıkarılan mal ve hakların, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsü’nce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit

edilir.” denilmiş; sekizinci paragrafında da “Menkul kıymetlerin elden çıkarılması halinde kazanç, yıl içinde elde edilen toplam gelirden, bu Kanunun 76 ncı maddesinde belirtilen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın düşülmesi suretiyle hesaplanabilir. Bu durumda iktisap bedeli endekslenmez.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Yapılan yasal düzenleme, gerçek kişilerin sahip oldukları hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilmesine yönelik olup, ticari işletmelerin (veya kurumların) aktifine kayıtlı hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlarla ilgili bulunmamaktadır. Buna göre, elden çıkarılan hisse senetlerinin gerçek kişilere ait olması halinde, elde edilen kazançlar yukarıda yer alan hükümlere göre “değer artış kazancı” olarak; ticari işletmelere veya kurumlara ait olması halinde de “ticari kazanç” veya “kurum kazancı” olarak vergilendirilecektir.

Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 56 ncı maddesinin (D) ve (F) fıkralarında yapılan bu düzenlemelere açıklık getirmek amacıyla, 23.03.2000 tarih ve 23998 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 232 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde, öncelikle yukarıda belirtilen hususa açıklık getirilerek maddedeki düzenlemenin gerçek kişilerin sahibi oldukları hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlara yönelik olduğu; ticari işletmelere dahil hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen kazançların ticari kazanç hükümlerine göre tespit ve beyan edileceği ifade edilmiş ve gerçek kişiler bakımından, hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artış kazancı olarak vergilendirilmesinde yıl içinde yapılan işlem sayısının birden fazla olmasının önemi bulunmadığı, ancak ticari organizasyonu gerektirecek nitelikte alımsatım işlemlerinin yapılması halinde, elde edilecek kazançların ticari kazanç olarak vergilendirilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Anılan Tebliğ’in izleyen bölümlerinde ise, sırasıyla hisse senetlerinin iktisap tarihi, sermaye artırımları dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin iktisap tarihi, aynı hisse senedinden yıl içinde birden fazla alım yapılması halinde satılan hisse senedinin iktisap tarihinin belirlenmesi, hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazancın tespiti, istisna tutarı ve geçici ilmühaberler konusunda açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar çerçevesinde, Tebliğ’in 3.8 bölümünde “Kazancın Tespitinde Dikkate Alınacak Giderler” başlığı altında ise şu açıklamalara yer verilmiştir :

“Hisse senetlerinin elden çıkarılması halinde doğan kazancın tespitinde satış bedelinden elden çıkarılan hisse senetlerinin maliyet bedelinin yanı sıra elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcı tarafından yüklenilen giderler de indirim konusu yapılabilecektir.

Hisse senetlerinin elde çıkarılmasından sağlanan kazancın tespitinde, kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin indirim konusu yapılması mümkün bulunmamaktadır.”

1.2. Ticari İşletmelere veya Kurumların Aktifine Kayıtlı Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Kazançların Vergilendirilmesi:

Yapılan yasal düzenlemelerden görüleceği üzere, gerçek kişilerin sahip oldukları hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, alımsatım faaliyetinin ticari organizasyon içerisinde yürütülmemesi koşuluyla “değer artış kazancı” olarak değerlendirilmiş; ticari organizasyonu gerektirecek nitelikteki alımsatımlar ile ticari işletmelerin veya kurumların aktifinde kayıtlı hisse senetlerinin alım satımından elde ettikleri kazançlar ise “ticari kazanç” veya “kurum kazancı” olarak kabul edilmiştir.

Buna göre, ticari kazanç sahipleri ve kurumlar, hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağladıkları kazançlarını, diğer kazanç unsurları ile birlikte ticari kazanç veya kurum kazancı olarak değerlendirecekler ve bu kazançlarının tespiti sırasında, Gelir Vergisi Kanununun geçici 56 ncı maddesinde hükme bağlanan;

- Üç aylık süreden yararlanamayacaklar, yani hisse senetlerini iktisabından üç ay sonra elden çıkarsalar dahi elde edilen kazancı ticari kazanç veya kurum kazancı olarak değerlendirecekler,

- 3.500.000.000.-TL. (1999 yılı için) tutarındaki mutlak istisnadan yararlanamayacaklar,.

-Hisse senetlerinin iktisap bedelini endeksleyemeyecekleri gibi, kazancın tespitinde Gelir Vergisi Kanununun 76 ncı maddesinde belirtilen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmı da indiremeyeceklerdir.

Bununla birlikte, ticari işletmelerin veya kurumların aktiflerinde kayıtlı bulunan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespiti sırasında, Gelir Vergisi Kanunu'nun 38 inci maddesinin son fıkra hükmü dikkate alınabilecektir. Söz konusu madde hükmüne göre; hisse senedi alımsatımıyla devamlı uğraşanlar hariç olmak üzere, tam mükellef ticari işletmelerin iktisap tarihinden itibaren en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde kayıtlı bulunan hisse senetlerini elden çıkarmaları halinde, bu hisse senetlerinin maliyet bedeli bunların iktisap edildiği ve elden çıkarıldıkları yıllar hariç olmak üzere, her takvim yılı için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak kazancın tespitinde dikkate alınabilecektir.

Ayrıca, kurumların aktiflerinde kayıtlı bulunan hisse senetlerinin alımsatımından elde edilen gelirlerin tespiti sırasında, yukarıda açıklanan Gelir Vergisi Kanunu'nun 38 inci maddesinin son fıkra hükmü dikkate alınabileceği gibi; Kurumlar Vergisi Kanunu'nun geçici 28 inci maddesi de dikkate alınabilir. Söz konusu madde hükmüne göre; hisse senedi alımsatımıyla devamlı uğraşanlar hariç olmak üzere, tam mükellef kurumların iktisap tarihinden itibaren en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde kayıtlı bulunan hisse senetlerini elden çıkarmalarından doğan kazancın, satışın yapıldığı yılda kurum sermayesine ilave edilen kısmı, kurumlar vergisinden müstesnadır.

2. GERÇEK KİŞİLERİN HİSSE SENETLERİNİN ELDEN ÇIKARILMASINDAN SALANAN “DEĞER ARTIŞ KAZANCI”NIN TESPİTİNDE; FİNANSMAN GİDERLERİ DİKKATE ALINABİLİR Mİ?

Yazımızın 1 inci bölümünde yer alan açıklamalardan görüleceği üzere, gerçek kişilerin hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar (değer artış kazançları) ile ticari işletmelere veya kurumların aktifine dahil hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar (ticari kazanç veya kurum kazancı) farklı vergileme rejimine tabi tutulmuş ve dolayısıyla kazanç tespit yöntemi farklı esaslara bağlanmıştır. Bu ayırım, hisse senetlerinin iktisabında kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin, elde edilen kazancın belirlenmesinde dikkate alınıp alınamayacağı sorusunun cevaplanmasına da ışık tutacaktır. Zira, yapılan yasal düzenlemeler esas alındığında, hisse senetlerinin iktisabında kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin, sadece ticari işletmelere (veya kurum aktifine) dahil hisse senetlerinin elde çıkarılmasından sağlanan kazançların tespitinde dikkate alınabileceği; gerçek kişilerin hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan değer artış kazançlarının tespitinde ise dikkate alınamayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Gerçek kişiler bakımından 232 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 3.8 bölümünde açık olarak ifade edilen bu durumun gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır.

2.1. Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 56 ncı Maddesinde Finansman Giderlerinin İndirileceğine Dair Herhangi Bir Hüküm Mevcut Değildir:

Gerçek kişilere ait hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan “değer artış kazançlarının” vergilendirilmesini düzenleyen Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56 ncı maddesinin (D) ve (F) fıkralarında, hisse senetlerinin iktisabında kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin kazanç tespitinde dikkate alınacağına dair herhangi bir hüküm bulunmadığı gibi, maddenin

düzenlendiği gelir unsurunun (değer artış kazancı) niteliği itibarıyla de finansman giderlerinin indirimini savunmak olanaklı değildir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56 ncı maddesinin (D) ve (F) fıkralarında düzenlenen "değer artış kazançları", "arızı kazançlar" ile birlikte diğer kazanç ve iratlar grubu içerisinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun 2 nci maddesinde sayılan ilk altı gelir grubuna girmeyen gelir unsurlarından oluşmaktadır. "değer artış kazançları"nın en önemli özelliği belli bir ticari organizasyonu gerektirmemesi ve süreklilik arz etmemesidir. Bu yönüyle ele alındığında, Vergi Usul Kanunu'nun "mükellefin ödevleri" başlığını taşıyan II. kitabındaki esaslı ödevlerin büyük kısmının (bildirmeler, defter tutma, belge düzenleme) uygulaması ile ilişkilendirilmeyen "değer artış kazancı" sahiplerinin vergilendirilme esaslarında esneklik sağlanmış ve yapılan düzenlemeler (maliyet bedeli endekslemesi, indirim oranının uygulanması gibi) ile değer artış kazançlarında "reel gelirin" vergilendirilmesi amaçlandığı gibi, 3.500.000.000.-TL tutarında da mutlak istisna getirilmiştir. Bu düzenlemelerin anlamı, ticari organizasyon anlamı taşımayan ve süreklilik arz etmeyen "değer artış kazancı" sahiplerinin "nominal gelirleri" üzerinden değil, "reel gelirleri" üzerinden vergilendirilmesidir. İşte daha bu noktada, "hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların tespitinde yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin de indirim konusu yapılması" şeklindeki bir düşünce yukarıda açıklanan yasal düzenlemelere aykırılık taşımaktadır. Kanun hükmü kazanç tespit yöntemini (yöntemlerini) belirtmiş, yabancı kaynaklara ilişkin giderlerin kazanç tespiti sırasında dikkate alınacağı şeklinde bir düzenleme yapmamıştır.

2.2. Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Değer Artış Kazancının Belirlenmesinde Finansman Giderlerinin Dikkate Alınması Mükerrer Gider İndirimi Anlamını Taşır:

Yukarıda da açıklandığı üzere, kanunun açık hükmüne rağmen, "hisse senetlerinin iktisabında kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin de indirim konusu yapılması" düşüncesi; hisse senetlerinin elden çıkarılmasından kazanç sağlayan gerçek kişiler bakımından, maliyet endekslemesi veya indirim oranının uygulanması şeklindeki düzenlemeler ve 3.500.000.000.-TL tutarındaki mutlak istisna ile birlikte, açık olarak mükerrer indirim anlamı taşıyacaktır ki kanunen böyle bir iddianın kabulüne imkan bulunmamaktadır.

Ekonomik olarak bakıldığında ise, kanunun finansman giderlerinin indirimini kabul etmesi halinde; kanunda nasılsa kazancın nominal tutarının değil de reel tutarının vergilendirilmesi hedeflenmiş ise, finansman giderlerinin de nominal tutarının değil reel tutarının indirilmesi gerektiği yönünde bir düzenleme yapılması gerekliliğinin olduğu ifade edilebilir.. Ancak, yapılan yasal düzenlemelerde finansman giderlerinin nominal tutarının indirimi kabul edilmediği gibi, reel tutarının da indirimi kabul edilmemiştir. Buna durumda, kanun iradesinin gerçek kişilerin hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilmesinde maliyeti endekslemek veya geliri indirim oranı ile enflasyondan arındırmak suretiyle "reel geliri" hedeflediği açık iken, finansman giderlerinin nominal tutarı ile bu gelirin tespitinde indirim konusu yapılmasını iddia etmek iktisadi icaplarla çelişir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 41/8. maddesinde ticari kazançlar bakımından yapılan düzenleme bu konuda verilecek en açık örnektir. Bu düzenleme ile, enflasyonun etkilerini gidermeye yönelik olarak düzenlenen stok değerleme yöntemini (son giren ilk çıkarLIFO) kullanan veya yeniden değerlendirme yapan ticari kazanç sahiplerinin yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin nominal tutarının tamamının ticari kazancın tespitinde dikkate alınması engellenmiş ve finansman giderlerine indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın % 25'inin gider olarak indirimi kabul edilmemiştir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56 ncı maddesinin (D) ve (F) fıkralarında yapılan düzenlemeler çerçevesinde, yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin indirimi hiç bir şekilde kabul edilmemiştir. Bu düzenlemenin gerekçesi, yukarıda açıklanan "reel gelirin" vergilendirilmesine yönelik

maliyet endekslemesi veya nominal gelire indirim oranının uygulanması şeklindeki düzenlemeler olduğu kadar; aşağıda açıklanacağı üzere, yabancı kaynak kullanmak suretiyle hisse senedi alımsatımının “değer artış kazancı” elde etmeye yönelik değil, “ticari kazanç” elde etmeye yönelik bir faaliyet olarak değerlendirilmiş olmasıdır.

2.3. Yabancı Kaynak Kullanmak Suretiyle Hisse Senedi Alım Satım Faaliyetinde Bulunmak Ticari Organizasyonun Varlığına Karine Teşkil Eder:

Daha önce de açıklandığı üzere, gerçek kişilerin hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançları da kapsayan Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 56 ncı maddesinde düzenlenen “değer artış kazançları” esas itibarıyla belli bir organizasyon gerektirmeyen ve süreklilik arz etmeyen kazanç unsurlarından teşekkül etmektedir. Zaten, elden çıkarılan hisse senetlerinden sağlanan kazancın değer artış kazancı mı ticari kazanç veya kurum kazancı mı olduğunu tespit için kullanılan esaslı nokta da bu husustur. Zira, Gelir Vergisi Kanunu’nun 37 nci maddesinde ticari kazanç; *“her türlü ticari ve sınai faaliyetten doğan kazanç” olarak tanımlandıktan sonra; 5 inci bentte “kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alımsatımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden”* elde ettikleri kazançların bu kanunun uygulanmasında ticari kazanç sayılacağı hükme bağlanmıştır. Görüleceği üzere, menkul kıymet alımsatımından elde edilen kazanç, devamlılık unsurunun bulunması halinde “ticari kazanç” olarak kabul edilmektedir.

Devamlılık unsurunun objektif belirtisi ise ticari organizasyonun mevcudiyetidir. Buna göre, hisse senedi alımsatımı ticari organizasyon içerisinde yapıldığında devamlılık kasıt ve niyetinin bulunduğu, aksi halde arızı olarak yapıldığı kabul edilmelidir.

Ticari organizasyonun mevcudiyetinin tespitinde kullanılacak ölçütler ise;

-Sermaye tahsisi, iş yeri açılması, personel istihdamı ve ticaret siciline kaydolunmak gibi unsurların yerine getirilmesi veya

-Organizasyonun şeklen veya belirli unsurları ile oluşmamasına rağmen işlemlerin birden fazla oluşudur.^(*)

Maliye Bakanlığı yayımladığı 232 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği’nin 1 inci bölümünde *“... hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artış kazancı olarak vergilendirilmesinde yıl içinde yapılan işlem sayısının birden fazla olmasının bir önemi bulunmadığını”* açıkladıktan sonra, yine aynı bölümde *“ticari bir organizasyon gerektirecek nitelikte alımsatım işlemlerinin yapılması halinde elde edilecek kazançların ticari kazanç olarak vergilendirilmesi gerektiğini”* belirtmiştir. Kanunun amacına uygun olarak yapılan bu açıklama ile, ticari işletme dışındaki gerçek kişilere ait hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilme esaslarına açıklık getirilmiştir.

Belirtilen yasal düzenlemeler esas alındığında, gerçek kişilerin yabancı kaynak kullanmak suretiyle hisse senedi alımsatımı faaliyetinde bulunmaları ticari organizasyonun varlığına karine teşkil edecek; bu şekilde elde edilen kazançların ise “değer artış kazancı” olarak değil, “ticari kazanç” olarak vergiye tabi tutulması gerekecektir.

Buna göre, yabancı kaynak kullanılarak hisse senedi alımsatımı faaliyetinde bulunulması ve yabancı kaynaklara ilişkin finansman giderlerinin indirim konusu yapılmasının savunulması halinde, bu düşüncenin geçerli olabilmesi için; hisse senedi alımsatımından elde edilen kazancın “ticari kazanç” hükümlerine göre tespit ve beyan edilmesi gerekir. Zira, kredi ve benzeri yabancı kaynak kullanılarak hisse senedi alınması ve bu hisse senetlerinden gerek kar payı ve gerekse alımsatım kazancı elde edilmesi; sermaye tahsisi suretiyle ticari organizasyon kurulduğunun ve bu faaliyetin ticari

organizasyon içerisinde yürütüldüğünün açık ve objektif kanıtıdır. Bu durumda ise Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56 ncı maddesinde düzenlenen maliyet endekslemesinden ve gelirin indirim oranı ile arındırılmasından yararlanılamayacağı gibi, yine aynı maddede düzenlenen 3.500.000.000.-TL tutarındaki istisnadan da yararlanamayacaktır.

2.4. Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Değer Artış Kazancının Belirlenmesinde Finansman Giderlerinin Maliyet Unsuru Olarak Dikkate Alınması da Olanaklı Değildir:

Hisse senetlerinin elden çıkarılmasından “değer artış kazancı” elde eden gerçek kişilerin yabancı kaynak kullanımı nedeniyle doğan finansman giderlerini neden kazançtan indiremeyecekleri açıklandıktan sonra, bu giderlerin hisse senetlerinin maliyet bedelinin bir unsuru olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği sorusunun da cevaplanması gerekir.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 56 ncı maddesinin (F) fıkrasında, *“değer artışında safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur.”* düzenlemesi yapılmıştır. Aynı fıkranın dördüncü paragrafında ise *“menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında, iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde, iktisap tarihindeki rayiç bedelin iktisap bedeli olarak kabul edileceği”* hükme bağlanmıştır.

Yapılan yasal düzenlemeden de görüleceği üzere, “değer artış kazançlarında” maliyet bedeli olarak ifade edilen bedel; Vergi Usul Kanunu'nun iktisadi işletmelere dahil kıymetlerin değerlemesinde kullanılan 262 nci maddede hükme bağlanan maliyet bedeli değil; değer artış kazancına konu olacak (konumuz itibarıyla hisse senetlerinin) kıymetlerin iktisap tarihi itibarıyla oluşan maliyet bedelidir. Bu bağlamda, hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan değer artış kazancının hesabında Vergi Usul Kanunu'nun 262 nci maddesinde hükme bağlanan ve “iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamı” olarak tarif edilen maliyet bedelinin kullanılması ve bu kapsamda da yabancı kaynaklara ilişkin giderlerin maliyet bedelinin bir unsuru olarak değerlendirilmesi olanaklı değildir. Çünkü;

-Vergi Usul Kanunu'nun 262 nci maddesinde düzenlenen maliyet bedeli iktisadi işletmelere dahil kıymetlerin değerlemesinde kullanılabilecek bir değerlendirme ölçütüdür.

-Vergi Usul Kanunu'nun 262 nci maddesinde düzenlenen maliyet bedeli, Vergi Usul Kanunu'nun 259 uncu maddesi gereğince ilk defa işe başlamada işe başlama tarihi itibarıyla, daha sonra da her hesap döneminin son günü yani bilanço günü itibarıyla yapılan değerlemede kullanılabilir. Oysa daha önce de belirtildiği üzere “değer artış kazançlarında” işe başlama mevhumu bulunmadığı gibi, bilanço günü ve bu gün itibarıyla iktisadi kıymetlerin değerlendirilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır.

Belirtilen bu nedenlerle, hisse senedi alımsatımından doğan “değer artış kazançlarının” tespitinde bilanço günü veya hesap dönemi sonu itibarıyla oluşan maliyet bedelinin değil, hisse senedinin iktisap günü itibarıyla oluşan maliyet (iktisap bedelinin) esas alınması yasal zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Yabancı kaynak kullanarak hisse senedi alımsatımı faaliyetinde bulunan gerçek kişilerin, bu kaynaklara ilişkin giderleri hisse senetlerinin iktisap bedeli ile ilişkilendirmesi ise, aşağıda yapılan açıklamalardan görüleceği üzere pratik olarak olanaklı değildir.

2.5. Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılmasından Sağlanan Değer Artış Kazancının Belirlenmesinde Yabancı Kaynaklar ile Alım Satım Arasındaki İliyet Bağının Tespit ve Tevsiki Pratik Zorluklar Taşımaktadır:

Yazımızın 1.1 bölümünde açıklandığı üzere, ticari organizasyon gerektirmeyen ve süreklilik arz etmeyen kazanç unsurlarından teşekkül eden “değer artış kazançlarında”, bu kazancı elde edenler, Vergi Usul Kanunu’nun “mükellefin ödevleri” başlığını taşıyan II. kitabındaki bildirmeler, defter tutma ve belge düzenleme gibi esaslı ödevleri yerine getirmekle yükümlü tutulmamışlardır. Bu çerçevede, daha önce belirttiğimiz hususlar ihmal edilse dahi, yabancı kaynak kullanarak hisse senedi alımsatımı faaliyetinde bulunan bir mükellefin;

-Yabancı kaynakları gerçekten bu faaliyette kullandığının,

-Bu faaliyette kullanmış olsa bile, kredi süresi ile hisse senetlerinin iktisabı ve elden çıkarılması süresinin örtüştüğünün; yani, kredi dönemi ile değer artış kazancının oluştuğu dönemin paralellik arz ettiğinin tespit edilmesi olanaklı bulunmadığı gibi, bu şekildeki bir iddianın ispat edilmesi de mümkün görünmemektedir.

Dipnotlar

(*) ÖZBALCI, Yılmaz; Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık., Ankara 1999.sf.316